

წ ე მ ს ი

შ მ ა ლ მ ს ი ს მ თ ა მ რ ო ბ ი ს ბ ა ნ კ ა რ ზ უ ლ ე ბ ა ნ ი .

წ ე ს დ ე ბ ა ნ ი ,

რომელნიც საზღვრავენ ქართლის ეპარქიის სამღვდელთა კრებების მოქმედებათა სფეროს.

ქართლის ეპარქიის სამღვდელთა კრების სასულიერო სასწავლებლების კეთილ განწყობილებისათვის მოქმედებს თავის კრებებით. კრებები არიან ორ გვარნი: საოლქო და ეპარქიალური.

სასულიერო სასწავლებლების სამაზრო კრებები სამღვდელთა კრებისა.

§ 1) ქართლის ეპარქია, რიცხვისამებრ სასულიერო სასწავლებლებისა, რომელნიც მასში იმყოფებიან, განიყოფება სასწავლებლის სამ ოლქად:

— ობილისისა, ოელავისა და ზორისა. (17 § სასულიერო სასწავლებლის წესდებისა).

§ 2) ობილისის სასულიერო სასწავლებლის ოლქში შედის 22 უბანი, რომელიც აღნიშნულნი არიან ამა წესდებათა პირველს დამატებაში; ბ) ოელავის ოლქში შედის 14 უბანი, აღნიშნულნი მეორე დამატებაში და გ) ზორის ოლქში — 15 უბანი, აღნიშნულნი მესამე დამატებაში.

§ 3) სამღვდელთა კრებები რომელიც იმყოფება ზემოთ აღნიშნულ ოლქებში, ზრუნავს თავის მაზრაში მყოფ სასწავლებელზე (წეს. § 18).

§ 4) საქართველოს ექსარქოსს უნებდისამებრ, ინიშნებინ სასწავლებლების ოლქების სამღვდელთა კრებანი, მოსალაპარაკებლად და გარდასაწყვეტად საქმეთა, რომელნიც მას ექვემდებარებიან (წეს. § 19).

§ 5) რიცხვისამებრ უბანთა, რომელნიც შედიან სასულიერო სასწავლებლების ოლქში, სამღვდელთა კრებებს: ა) ობილისის სასწავლებლის ოლქისა 22 დეპუტატს; ბ) ოელავისა-14 დეპუტატს და გ) ზორისა 15 დეპუტატს. (§ 19)

§ 6) კრებულნი (ყველა ერთად) თვითთული უბნისა, დასურული კენჭის ყრით ირჩევენ თითო-თითო დე-

პუტატს უბნიდან კრებაზე გასავზენად (განჩ. უწ. სინოდისა 18/20 დეკემბრიდან 1867 წ.; 17 ნომბრიდან და 19 დეკემბრიდან 1869 წლისა).

§ 7) დეპუტატების აღრჩევის დროს უნდა შეცადინობდნენ, რომ დეპუტატად აღრჩეულ იქმნან პირნი, რომელნიც ღირსნი არიან იმა მინდობილებისა, რაიცა მათ ეძლევათ სამღვდელთა კრებისაგან. (განჩ. უწ. სინოდისა 31 მაისიდან და 5 ივლისიდან 1872 წლისა).

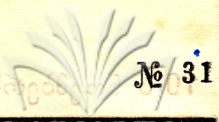
შენიშვნა. დეპუტატები აღირჩევიან მხოლოდ ერთის, ორის და სამის წლის ვადით და არა უმეტეს, რაიცა ინიშნება აღრჩევითი ოქმში. (გან. უწ. სინოდისა 3, 17 ივნისიდან 1870 წ.).

§ 8) აღმრჩევენი აბარებენ აღრჩეულს აღრჩევითი ოქმს, რომელიც უკანასკნელისაგან უნდა წარედგინოს კრების დროებით თავს-მჯდომარეს.

§ 9) ხმის გადაცემა კრების ერთი წევრისაგან მეორეზე არ შეიძლება. (განჩ. უწ. სინოდისა 30 ოკტომბრიდან და 22 ნომბრიდან 1868 წ.).

§ 10) შემდეგ დეპუტატების მთელი რიცხვის არა ნაკლებ ორი მესამედის შეკრებისა, (განჩ. უწ. სინოდისა 7 მარტიდან და 3 აპრილიდან 1872 წ.), სამსახურით ყველაზე უმფროსი მღვდელ-მოსამსახურე, როგორც დროებითი თავს-მჯდომარე, ხსნის კრებას. ობილისში კრების გახსნამდე ყველა დეპუტატებმა უნდა მიიღონ ლოცვა-კურთხევა საქართველოს ექსარქოსისაგან.

§ 11) როცა კრება შეასრულებს საზოგადო ლოცვას, დროებითი თავს-მჯდომარე კრებისა იღებს დეპუტატებისაგან და ამოწმებს მათი აღრჩევის ოქმებს, და, შემდეგ მთელი საქმის შემოწმებისა, იწვევს დეპუტატებს, რომელნიც კანონიერად აღმორჩეულნი იქნებიან, რომ მათ ამოიჩიონ კრების თავს-მჯდომარე და საქმის მწარმოებელი (განჩ. უწ. სინოდისა 13 და 20 დეკემბრიდან 1887 წ.; 17 ივლისიდან და 28 ივლისიდან 1870 და 27 და 21 აგვისტოდან 1873 წლისა).

§ 12) აღრჩევა თავს-მჯდომარის და საქმის მწარმოებლისა უნდა მოხდეს დაფარული კენჭის ყრით (განჩ. უწ. სინოდისა 13 და 26 დეკემბრიდამ 1867 წ.) აღრჩეულად ირიცხებიან, რომელთაც უმეტესი აღრჩევითი ხმა ამოუთ.

§ 13) თავს მჯდომარე და საქმის მწარმოებელნი თელავის და ბორის კრებისანი, აღრჩევის უმაღლვე შეუდგებიან თავიანთი მოვალეობის აღსრულებას. ხოლო თავს-მჯდომარე და საქმის მწარმოებელნი თბილისის კრებისა, რომელიც მოქმედობს თბილისში—ექსარხოსის საცხრებელ ადგილს, მტკიცდებიან თანამდებობაზე ექსარხოსისაგან.

§ 14) ვადა კრების მოქმედებისა, აგრეთვე თავს-მჯდომარისა და საქმის მწარმოებლისა ისაზღვრება კრების სხდომების დროით (გან. უწ. სინოდისა 8 მარტიდგან და 3 აპრილიდგან 1872 წ.)

§ 15) წევრებზე, რომელნიც არ დაესწრებიან კრებას არა პატრი-სადებ მიზეზთა გამო, კრება მოახსენებს მათზე საქართველოს ექსარხოსს და ისინი ისჯებიან ამისათვის ფულის გარდახდევინებით საქართველოს ექსარხოსის მიერ (განჩ. უწ. სინოდისა 13 და 20 დეკემბრიდამ 1867 წ.)

ის დებუტატები, რომელნიც არ დაესწრებიან კრებას, ვალდებულნი არიან თავის დროზე წარმოადგინონ მიზეზი თავის გამოუტყდადებლობისა (განჩ. უწ. სინოდისა 12 და 20 დეკემბრიდამ 1867 წ.)

§ 16) კრებაზე ვალდებულნი არიან დაესწრენ სასწავლებლის სამმართველოს წევრნი, აღრჩეულნი სამღვდლოებისაგან (§ 31 წეს.), რომელნიც ერთის მხრით აძლევენ კრებას საჭირო ცნობას სასწავლებლის საქმის შესახებ, რასაც კრება საჭიროდ დაინახავს, რომ თავის მსჯელობის დროს იქონიოს, ხოლო მეორეს მხრით წინადაუდებენ კრებას თავიანთ განცხადებათ სასწავლებლის საჭიროებათა შესახებ და ზომათა ამ საჭიროებათა დასაკმაყოფილებლად (20 § წეს. სასულიერ. სასწავ.)

§ 17) კრების თავს-მჯდომარე ხელმძღვანელობს კრებას, იცავს გასახილველად გადმოცემულ კითხვების რიგს, ყურს უგდებს, რათა მსჯელობანი სწარმოებდნენ კანონიერად, ჰკრებს ხმებს და უტყდადებს კრებას უმეტესობისაგან მიღებულ გარდაწყვეტილებათ. (21 § წესლ.)

§ 18) კრებაზე მსჯელობა უნდა სწარმოებდეს მხოლოდ რუსულს ენაზე. არცეთი სხვა ენა, გარდა რუ-

სულისა, არ შეიძლება ხმარებულ იქნას კრების დროს, რადგან რუსული ენა არის სახელმწიფო ენა და რადგან მასთან რიცხვთა შორის დებუტატებისა, რომელნიც ვალდებულნი არიან იცოდნენ სახელმწიფო ენა, შეიძლება დაესწრნენ ისეთი პირნი, რომელთაც არც იციან და არც ვალდებულნი არიან იცოდნენ მხარის რომელიმე სხვა ენა.

§ 19) კრებამ უნდა განიხილოს მხოლოდ ის საგნები, რომელნიც მათ გადაეცემათ განსახილველად და არ უნდა შევიდნენ ისეთი საქმეების განხილვაში, რომელნიც მათ არ შეეხებათ (ცირკ. უქ. უწ. სინოდისა 14 ივლისიდგან 1872 წ. № 39).

§ 20) კრებამ, რომ უკრო წესიერად წაიყვანოს საქმე, უნდა შეადგინოს სია იმ კითხვებისა, რომელნიც მან უნდა განიხილოს. (ასეთი სიები თბილისში წარედგინება თავს-მჯდომარისაგან ექსარხოსს) (განჩ. უწ. სინოდისა 13 და 20 დეკემბრიდამ 1867 წ.)

§ 21) იმ პირთ, რომელნიც კრების დროს ჩაიდნენ რაიმე უწესაებას, ანუ თავის ბევრი ლაპარაკით შეაჩერებენ კრებას, რომ მან თავის დროზე განიხილოს თავისი საგნები, და განსაკუთრებით მათ, რომელნიც კრებაზე აღძრავენ ლაპარაკს ისეთ კითხვებზე, რომელნიც კრებას არ ექვემდებარებიან, თავს-მჯდომარე აჩერებს და სთხოვს მათ დაიკვან წესიერება.

§ 22) კრებისაგან განსახილველ საგნებს შეადგენენ (22 § წესლ.):

ა) გამონახვა ზომათა სასწავლებლის უკეთესად შესანახავად და დანიშნა ამ მიზნით ერთ დროებით ანუ ყოველ წლიურ შეწირულებთა სასწავლებლის სასარგებლოდ, როგორც თავის საკუთარ საშუალებათაგან, აგრეთვე სხვა წყაროებიდგან.

(გაგანძელება იქნება).

მწეპსი

1885-1886

მწეპსი დამატებით გამოდის თვეში ხუთჯერ, ყოველი თვისათს, ოცს ღ ოც-და-ათ რიცხვებში.

გ ა ზ ე თ ი ს უ ა ს ი :

ერთი წლისა გავზავნიოთ დაგუბზავნელად	5 მან.
ნახევარი წლის —	3 —
„მწეპსი“ რუსული დამატებით —	6 —
ნახევარი წლით —	4 —
ცალკე რუსული დამატება წლით —	3 —
ნახევარი წლით —	2 —

გაზეთის ფულის და ყოველ გვარი წერილების გავზავნა შეიძლება რედაქციაში ამ აღრესით: *Въ издательство, Въ редакцію „Мѣсяца“ (Пастыр).*

ყველა სტატიები და კორესპონდენციები, რომელნიც რედაქციაში იქმნებიან გამოგზავნილნი დასაბეჭდავთ, უთუოდ ვრცლად და გასაგებად უნდა იყვნენ ავტორთაგან სელ-მოწერილნი. ავტორთაგან გამოგზავნილი სტატიები შეიძლება ხან-დის-ხან შემოკლებით და შესწორებით დაიბეჭდონ.

სტატია, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან, სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მათის ხარჯით უკანვე დაებრუნოს.

სტატიები მიიღებიან რუსულ ენაზედ დაწერილნიც და თარგმნით დაიბეჭდებიან.

ვისეც ჯერეთ კიდევ „მწეპსი“-ს სელ-პოსტწერი ფულები არ შემოუტანია, მოწინააღმდეგ ვსთხოვთ, დაუჩქარონ მისი გამოგზავნა.

სამალსიო-სამგავლო და სახალხო სკოლების მდგომარეობა დასავლეთ საქართველოში წინათ და ახლად.

სტატია მეორე. *)

სახალხო განათლების საქმის რიგიანად წაყვანა ისე ადვილი არ არის, როგორც ზოგიერთებს ჰგონიათ. დიდი მოთქერება, დიდი გამჭირახობა მართებს კაცს, რომ ხალხის განათლების საქმე რიგიანად წაიყვანოს.

რუსეთში ისე საძნელო არ არის ეს საქმე, როგორც ჩვენში. იქ სწავლება დედა-ენაზე მიდის და ამისათვის ბავშვს ისე არ უძნელდება სწავლა, როგორც ჩვენში. ჩვენში ექვსს თვეს იქით მოსწავლემ

რუსულად უნდა დაიწყოს სწავლა ყველა საგნებისა. მართა და იმავე დროს რუსული ენაც უნდა ისწავლოს და საგნებიც. თუმცა ეს ძლიერ საადვილოდ მიაჩნიათ ზოგიერთებს, მაგრამ შემცდარნი არიან.

მეროპიის დასავლეთ სახელმწიფოებში სასოფლო სკოლის მასწავლებლებს უფრო მეტი ჯამაგირი აქვსთ დანიშნული, ვინემ საშუალო სასწავლებლების მასწავლებლებს. ეს ასეც უნდა იყოს. პირველ-დაწყებითი სწავლება უფრო საძნელო და სათავცემოა, ვინემ მაღალ კლასებში. მაგრამ ჩვენში ამას არ აქცევენ ყურადღებას და ხალხის განათლების საქმეც ამიტომ ასე მძიმედ მიდის.

იმ დროს მანც ჩვენში სად მოიძებნებოდენ რიგიანი მასწავლებლები? მაშინდელი მასწავლებლები თითქმის ყველანი სასულიერო სასწავლებლებიდან გამოსულნი იყვნენ; ზოგ მათგანს მართა მეორე და მესამე კლასი ჰქონდა გათავებული. ამისთანა მასწავლებლებისაგან, რასაკვირველია, ხალხის განათლების საქმე დიდის ნაბაჯით წინ არ წაიდოდა.

ზაიარა კარგა ხანმა. ბავშვები პირველად ბლომით დადიოდნენ სკოლებში, მაგრამ ბოლოს დროს იკლეს. მასწავლებელნი მანცა-და-მანც ბერს

*) იხ. „მწეპსი“ № 28.

სწუხდნენ, რომ შაგირდების რიცხვი თან-და-თან კლებულობდა. ჯამაგირს მამასახლისების წყალობით უკლებლად იღებდნენ, თუ ცოტაოდნეს ამ ჯამაგირის ფულებს მათთაც გაუზიარებდნენ. შაგირდების სიარულმა სკოლაში თუმცა ძლიერ მოიკლო, მაგრამ სკოლის სიებში და ყურნალებში კარგად მიდიოდა საქმე. ამ ყურნალებში და სიებში შაგირდები ერთი განყოფილებიდან მეორეში გადადიოდნენ და ზოგი მათგანი კურსაც ათავებდა, თუმცა სკოლაში თავის მამას პირველ წელს იქით აღარც კი გაუშვია. ინსპექტორებმაც დიდხანს ვერ გაუგეს ესე ზოგიერთ ოსტატ მასწავლებელს. მიუფროსეთაგან სკოლის დახედვისდროს მასწავლებელნი თავს მართლულობდნენ მით, რომ იმ დღისათვის მშობლებმა შაგირდები არ გამოაუშვეს სკოლაში, ალბათ საჭირო საქმეებისა გამოა...

იტყვიან ანდაზათ: „შუბს ტომარაში ვერ დამალავა“. ეს სისუსტე მასწავლებელთათან-და-თან გამოაშკარავდა. გამოაშკარავდა მით, რომ თვითონ ხალხმა დაიწყა დრტეინვა მასწავლებლებზე; რომ ისინი ტყუილად ჯამაგირს იღებენ და შაგირდები კი არა ჰყავსთ სკოლაში; ემდუროდნენ მასწავლებლებს, რომ ისინი ვერ ასწავლიან ჩვენ შვილებს, ტყუილა მოვაცდინეთ ბავშვი ორი წელიწადი დარომ ჰკითხვით რამე, არაფერი იციანო. მომდგარან, ბატანო, და ასწავლიან ცხენს რამდენი ფეხში აქვს, კატას რამდენი კული აქვს, შინაური ცხოველები რით იზრდებიან და ამისთანა უბრალო რამეს ასწავლიანო. ბლებები სხვა რამეებსაც კიდევ უმატებდნენ და რაებს არ ამბობდნენ, ვინ მოსთვლის! სუსტ მასწავლებელთა დაიწყეს თავის გამართლება და ბრალი ამ სამწუხარო მოვლენისა სულ სხვა მიზეზებს დააბრალებს. უმთავრეს მიზეზათ სამრევლო სკოლების არსებობა მოჰყავდათ. ღირექტორებიც დაარწმუნეს მათ უსაფუძვლო თავის გამართლებაში. ამ დროიდან სამრევლო სკოლებისათვის ცუდი დრო დადგა. ღირექტორებმა მოინდომეს ყველგან ამ სკოლების დახურვა გუბერნატორების დახმარებით.

მდ. დ. დამბაშიძე.

შორაპნის მაზრიდან.

დაბა საჩხერე სძევს დაბა შვირილიდამ აღმოსავლეთ-ჩრდილოეთის მხრით ორმოცდა ათს ვერსტზედ, ქალის და რაჭას მთებ შუა. ამ დაბას დასცქერის ზევიდამ მოდინახის ციხე, რომელიც აშენებულია დიდი პაპუნა წერეთლისაგან. დაბას ჩამოუდის მარჯვნივ მდინარე შვირილა, რომელსაც შედევეს რამოდენიმე ვერსტის მანძილზედ მშვენიერი ქალები. საჩხერეს უძვეეს გარეშემო 30 სოფელი, რომლებიც მშვენიერი დასახლება პატარა დაბიდან აღვილის მდებარეობისაგამო. როგორც ქალებში ისე სოფლებშიდაც მიწა მეტად ნოყიერია და მომცემი: რაც-კი დაითესება, ყველაფერი ოცუულად და ასეულად იქცევა. ჰაერი აქ მეტად ზომიერია და მრთელი. საჩხერეში სცხოვრობს 20 კომლი თავადი წერეთლები და 200 ვაჭარნი ტომით: ქართველნი, სომეხნი და ებრაელნი. სოფლის აზნაურნი და გლეხნი ყველანი მიწის მუშა ხალხნი არიან და ფრიად მშრომელნიცა.

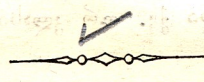
საჩხერეში არის მომრიგებელი მოსამართლე პოლიციის პრისტავი, მომრიგებელი შუამდგომელი, ექიმი და ბებია ქალი და ავთ-მყოფების მისაღები სახლი. ამ ორიოდე თვის წინად ქუთაისის გუბერნიის საექიმო განყოფილების მართველობამ წინადადება მისცა საჩხერის საზოგადოებას, რომ სავადმყოფო სახლი ექირავებია საზოგადოებას და მიეცა შეშა სავადმყოფოსათვის, რომელზედაც უმეტესმა ნაწილმა საზოგადოებისამ სურვილი განაცხადა, მაგრამ საჩხერეში მცხოვრებმა ვაჭრებმა კი ცივი უარი განაცხადეს ამაზე და აშკარად ამბობდნენ: «ჩვენ არც ექიმი გვინდა და არც არაფერს გადავიხდითო.» ეს მათის მხრით დიდი შეცთობა არის: რომელი გონიერი-კაცი იტყვის, რომ ავად-მყოფს ექიმი არ უნდოდეს; მაგრამ ეს ბრალი უნდა დავდოთ იმ მატყუარა ექიმებს, რომლებიც საჩხერის მცხოვრებთა შორის ბულობენ, ვინაიდან მათის შეგონებით მოხდა ეს. ექიმის მოსვლით მათ დიდი შესავალი მოაკლდათ. თუ არაფერი შეიგონეს საჩხერის ვაჭრებმა, იმ შემთხვევაში მათ მხვედრს გარდასახადს საზოგადოება ვადინდის და ისინი საზოგადო ექიმით ველარ ისარგებლებენ. მანა 40 კანკიისათვის უარს იტყვის გონიერი კაცი საზოგადო კეთილ საქმისათვის!

სახერგებს არა აქვს საზოგადო არც სკოლა და არც ეკლესია. სხვა სოფლებში კი მშვენიერი ქვეტიკორის ეკლესიები და სკოლებია დამართული. რომ კითხო სახერგებს, თურათ ჩამორჩენიან იგინი სხვას ოფლის მცხოვრებლებს უკან, ამაზე თავადები გიბასუხებენ: „ჩვენ შეიძლება გვაქვს, ამისთვის სახერგეში არც გავუიზღვია შეილები და არც გავზღვითო, ეკლესია თვიღეულს ჩვენგანს საკუთარი სასახლის აქვსო,“ თუმცა ერთს გარდა არც ერთ სასახლის ეკლესიაში კი არ იწირება. (*) მაჭრები ამბობენ: „ჩვენი ხელობა ვაჭრობა არის და ჩვენ ხელობაზედ უნდა გავზარდოთ ჩვენი შეილებიცაო.“ სამხებს და ებრაელებს კი აქვს საკუთარი ეკლესიები. სახერგეში 15-ის წლის წინათ დაიწყო მშვენიერ გეგმაზე ეკლესია, აშენეს რამოდენიმე საყენი კიდეც; მაგრამ განსვენებული თთ. ნესტოო, აღეკანდრე და მიხაილ წერეთლებს ერთი მეორესთან უთანხმოებისაგამო შეჩერდა ეკლესიის შენება და დღეს ამ ეკლესიის შენებაზე არა ვინა ფიქრობს.

თთ. წერეთლების ახალ გაზღობაში ზოგნი უმაღლეს სასწავლებელში და ზოგნი საშუალოში სწავლა მიღებული არიან; ამიტომ ესენი გონებით და ზნეობით ვალდებული არიან, რომ მათ იქონიონ ზედ გავლენა როგორც თავიანთ ნათესავეებზედ, აგრეთვე სახერგის საზოგადოებაზედ და აშენებიონ მათგონების და ზნეობის ტაძარი—ეკლესია და სკოლა.

მღვდელი ი. წერეთელი.

სენაკის მაზრიდამ.

აბაშის რკინის გზის სადგური არის სენაკის მაზრაში, სამტრედიას და ახალ-სენაკს შუა, სწორეთ იმ ადგილას, სადაც ირგვლივ ბლომათ დასახლებულნი არიან მცხოვრებნი. ამ რვა ათი წლის წინეთ ოთხს

*) ერთი გამოჩენილი თავადისას ვიყავით. ეზოში ამ თავადს სასახლის ქვიტიკორის ეკლესია ჰქონდა. მე მოვინდომე ამ ეკლესიის დახედვა და აი რა მდგომარეობაში ვნახე ეს ეკლესია: საქალებში დედლები იყო გამოჩევილი წიწილებით და ზოგი კრუხები კიდევ აგურცხებზე ასხდნენ. საკაცებო კი ბზით იყო სავსე და კიდევ სხვა რამეები უყარა შიგა!..

რედაქტორი.

დუქანს თუ ნახედით აბაშაში. დღეს კი აქ ორასამდის დუქანია, ვაჭრობაც არ არის ნაკლები. წყლის თუმცა იკლო ვაჭრობამ ფულის სიძვირისა გამო, მაგრამ მაინც ამას ამბობენ მოვაჭრეები, რომ წყლის მუთაისში ვაჭრობას აქაური ვაჭრობა სჯობსო. რაც შეეხება სიმშვენიერეს, აბაშა არც ამაში ჩამოუდგება ზოგიერთ დაბებს. მუხები მთლად მოქვიშულია, ასე რომ რაც უნდა ტალახი იყოს, იქ კაცს ვაგლახათ ფები არ გაესვრება. ღამე ქუჩები განათებულია ფარნებით. შოველ ღამეს ყარაულები დგანან და მწყემსვენ დუქნებს. მართი სიტყვით აბაშელები ადგანან ქალაქურს წესებს. მაგრამ ერთი ნაკლებეანება აქვს ამ ჩვენ აბაშას: აქ ყველა დუქნები ხის არის; ამის გამო ქარიანობის დროს დიდი შიში აღიძრება ხოლმე მოვაჭრეებში; ამისთანა დღეებში მუღმიე ღამის ყარაულებს მიემატებიან რიგ-რიგათ მოვაჭრენიც და ისე უფლებენ ყურს—ცეცხლი არსად გაჩნდესო. თუ ქარმა დიდ ხანს გასტანა, მაშინ ცოტა არ იყოს შევიწროებულ მდგომარეობაში ჩავარდებით ხოლმე, რადგან დეპუტატები (მოვაჭრეთაგან ამოჩეული პირები მათ წრისგანვე) ცეცხლის დანთების ნებას არ აძლევენ მეფურნეებს და მეთორნეებს.

გვაქვს აფთეკაც, სადაც პირიანათ იყიდება წამლები.

მოხელე პირთაგან გვყავს აქ პოლიციის პრისტავი ბ. აგალიანი, რომელიც ენერგიულად მოღვაწეობს მის საპრისტაოში მცხოვრებთ კეთილ დღეობისათვის. დაიწყოთ თუნდა იქიდგან, რომ მთელს მის საპრისტაოში სოფლებებისათვის უსაჭიროესნი გზები მოქვიშულია, რომლის წყალობით მცხოვრებთ ძალიან გაადვილებული აქვსთ ურთი-ერთ შორის მისვლა-მოსვლა. ხიდები ყველგან რიგიანი არიან. ბ. აგალიანის მეცადინეობით დაარსდა აბაშაში შარშანდლიდგან იარმუკა. რომელიც იწყება პირველ სექტემბრიდამ და გრძელდება შეიდამდის. იარმუკაბაზე, როგორც გვიჩვენა ამ ორმა წელმა, მრავალი ხალხი იკრიბება და რიგიანი ვაჭრობაც არის. იმედია, მომავალში აქ ვაჭრობა კიდევ უფრო გაუმჯობესდება.

ღღემდის თითქმის ყველა საზოგადოებანი მის საპრისტაოში ხეირიანად არ იყო დაწყობილი: გლეხების უმეტეს ნაწილს თავის კანცელარიაში მისვლას, მეორე საზოგადოების კანცელარიაში მისვლა უფრო ვადვილებოდათ. ამისავე მიზეზით საზოგადოებრს წვერნი ხეირიანად ვერ სარგებლობდენ მათგანვე და-

არსებული ერთ კლასიან სკოლითაც. წარმოიდგინეთ, რომ ყმაწვილს უნდა გაეყო სხვა საზოგადოების სკოლასთან და შემდეგ თავის სკოლაში მისვლამდის უნდა გაეყო კიდევ ხუთი ექვსი ვერსტი. ეს ძალიან უძნელებდა ბავშვებს სკოლაში სიარულს. მაგრამ წრეულს ბ. ავალიანის დიდი ხნის მეცადინეობის შედეგად, ამ დაბრკოლებასაც ბოლო მოეღო: რომელ სოფელსაც რომელი საზოგადოებაც ეახლოვებოდა, ამ საზოგადოებაში ჩაირიცხა თავი.

რაც შეეხება განათლების საქმეს, ამაშიდაც ბ. ავალიანის ყურადღება და მზრუნველობა სწორეთ რომ საქებარია. არ არის მის საპრისტაოში საზოგადოება, რომელშიდაც სოფლის პირველ დაწყებითი ერთ კლასიანი სკოლა არ იყო. შევლგან მასწავლებლებს ჯამაგირათ ეძლევათ სამას-სამასი მანეთი; სკოლების შენება ყველგან შესაფერია, გარდა ჯამაგირისა მასწავლებლებს ეძლევათ შეშა და მოსამსახურე. შევლა მასწავლებლები იღებენ მათდამი კუთვნილ ჯამაგირს ხაზინიდან; ამის გამო მასწავლებელთ აღარ ჭირდებათ მამასახლისების წინაშე ვედრება ჯამაგირის მოკრებაზე.

მითი ამგვარი პირველ დაწყებითი სკოლა იყო წრეგანდლამდის აბაშაშიაც, რომელიც იწოდებოდა ქვათანის ერთ კლასიან სასწავლებლად. წელს, რადგან საზოგადოებანი წესიერად დაეწყო ქვათანის საზოგადოებას შუა ადგილს დაუჩინა სკოლა და ეს საზოგადოება ცოტა კიდევ გადიდა. ამიტომ სკოლაში შესვლის მსურველთა რიცხვმა იმატა, ასე რომ წელს სულ მთხოვნელები იყო ოთხმოცდა ხუთი. ამ გარემოებამ გვაფიქრებინა გამოგვეცხადებია საზოგადოებისათვის, რათა მას გაეხსნა ერთ კლასიანი სკოლის მაგივრათ ორ კლასიანი სკოლა. რასაკვირველია პირ და პირ ამის გამოცხადება საზოგადოებისათვის ძნელი იყო. თუ საზოგადოებას კარგად არ გააგებინეთ მნიშვნელობა რომელიმე საგნისა, ისე ძნელია, რომ საზოგადოებამ რამე კეთილი მოინდომოს იმ საგნისათვის. აი, სწორეთ ეგრეთი ჩამგონებელნი პირნი გამოჩნდნენ ბ. ავალიანი და მასთან ამავე სკოლის მზრუნველი, მღვდელი გ. ცომაია. მათი მეცადინეობის წყალობით გაიხსნა აქ ორ კლასიანი სასწავლებელი წარსულს 14 ეკნისთვეს.

საზოგადოებამ ერთ ხმით დაადგინა შემდეგი განაჩენი: „დააჩნდეს აქ ორ კლასიანი სასწავლებელი, დაენიშნოს პირველ მასწავლებელს 400 მანეთი, მის თანაშემწეს 300 მანეთი, მოსამსახურეს 80 მანეთი

და ეს ფული იგზავნოს ჩვენგან მახლობელ, სენაკის სახელმწიფო ხაზინაში სხვა სახელმწიფო გარდასახადთან ერთად. აშენდეს რიგიანი შენობა ორ კლასიან სასწავლებლისათვის და მოვიწოდოთ მეორე მასწავლებელი დღეის რიცხვიდანვე“. საზოგადოებამ შეადგინა ეგრეთი განაჩენი და გაგზავნა დასამტკიცებლად, სადაც ჯერ იყო. ამისთანა განაჩენის შედგენისათვის საზოგადოება ცოტა არ იყო გაამხნევა შუთაისის სახალხო სკოლების დირექტორის ბ. ლევიცის დანაპირებმა შემწეობამაც; ბ. ლევიცი შეჰპირდა საზოგადოებას, რომ თუ ისინი დაარსებენ ორ კლასიან სასწავლებელს, იმ შემთხვევაში ის გამოითხოვს ვისგანაც ჯერ არას მათ შესაწევნად 300 მანეთამდის კლასებისათვის საჭირო ნივთების მოსაპოვებლად.

შოველივე ეს სწორეთ რომ მოსაწონია და სასარგებლო საქმე მისალოცავია ქვათანის საზოგადოებისათვის, რომელიც თავის მზრით დიდ მადლობას სწირავს პოლიციის ბოქაულს ბ. ავალიანს რომელიც მისდამი რწმუნებულის საზოგადოებისათვის არასფერს არ ზოგავს.

მადლობას ვსწირავ აგრეთვე იმავე სკოლის მზრუნველს მღ. ბრიგორ ცომაიას და სენაკის მაზრის უფროსს ბ. ბებურიშვილს, რომელიც დღეს დიდ ყურადღებას აქცევს და შემდეგშიაც პირდება რწმუნებულს ჩემდამო სასწავლებელს. *)

მმართველი ქვ. ორ კლასიანი სასწავლებლისა.
ა. ტყემალაძე

სენაკის საზოგადოებას

*) ნეტავი ეს პოლიციის ბოქაული ჩვენ დაბა ყვირილაში იყო! დაბა ყვირილაში ასე ათასი მანეთობით ფული იხარჯება თვეში, ვაჭრობა მშენიერად მიდის, ვაჭრებიც მდიდრდებიან. სამ მილიონ ნახევარი ფუთი ქვა-გუნდი გადის წელიწადში სამხლევარს გარეთ. დაბასაც კარგა ფული აქვს, მაგრამ ხიდის შეკეთება ვერ მოუხერხებიათ ყვირილაში და ასეთ ვრცელ დაბაში ერთი ფარანი ვერ დაუხვითათ. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ მ. ავალიანისთანა პოლიციის პრისტავი ყოველივე ამას ადვილად მოახერხებდა!

რედაქტორი.

წერილი რედაქტორთან!

მ. რ. „მწყემსის“ № 26 მე წავიკითხე წერილი პერევისის სოფლის მასწავლებლის ბ. მე. შარულავასი შესახებ ტეხისის ჯვარისა. ბ. შარულავა იწერება, რომ ჯვარის წლიური შემოსავალი 10-30 უნდა იქნესო და რიგია, ეისიკ ჯერ არს, ყურადღება მიაქციოს ამ შემოსავალსო. რადგან ეს ტეხისის ჯვარი ჩემს საბლალოჩინოშია, ამისათვის ვალდებული ვარ ვიცოდე, თუ რამდენი შემოდის მლოცველებისაგან ამ ჯვარს და ანუ სად მიდის ეს შემოსავალი. ამ ადგილს მე ჯეროვანი ყურადღება მივაქციე საბლალოჩინოს ჩაბარებისთანავე. ტეხისის ჯვარის შემოსავალი წელიწადში 10-15 მან. ნაკლები არასოდეს არ არის. ეს შემოსავალი მიდის სოფლის წმიდის ბიორგის ეკლესიის სასარგებლოდ. ამ ეკლესიის კრებული ვალდებულია, რომ ყოველს ტეხისის დღესასწაულობაზედ თველ ყური ადგენოს შემოსავალსა. ჯვარის შემოსავალი აღის დღეს ასს მანეთამდე. ამ ფულებიდან დახარჯულია 70 მ. საეკლესიო ნივთების და წიგნების მოსაპოვებლად. ეს შემოვიდა მას აქეთ, რაც მე ბლალოჩინათ ვარ და წინეთ რა შემოდოდა ამ ჯვარს და ან სად მიდოდა ეს შემოსავალი, ამაზე არაფერი არ ვიცი. *)

ბლალაჩინი, მდ. ა. წერეთელი.

*) დიდად სამწყხარო არის, რომ ყველა ძველ ჩვეულებას ვუხსობთ ხალხს და ახალსაც არას ვაძლევთ. ჩვენ გიცით ერთი ადგილი შორაპნის მაზრაში, ერთ მთა ადგილას, რომელსაც კახორის მთას ეძახიან. ამ მთაზე უწინ ეკვლეხია ყოფილა და კახორის წმიდის გიორგის ხატი სვენებულა აქ. დღეს გარდა ეკვლეხიის კედლების ნანგრევებისა არასფერი არის ამ ადგილზე. ახლა გაიკეთ, თუ რამდენი შეწირულება მისდის ამ ნანგრევ ეკვლეხიას ხალხისაგან. დღეს ამ ნანგრევ ეკვლეხიაზე შეწირული ფული შენახულია ბანკში 4000 მ. და ის ვი ვერ მოგვირხერხებია, რომ ამ ადგილას ერთი პატარა ხის ეკვლეხია გავაკეთოთ და ხალხს გული არ აუცრუოთ ამისთანა კეთილ ჩვეულებაზე. ნიდაგ ვჩივით ჩვენ ეკვლეხიების სილარბიზე და ჩვენ ვი ვართ თვითონ ამაში დამნაშავენი.

რედაქტორი.

საისტორიო მასალა.

ვახტანგ მეფის საფლავზედ დაწერილი შემდეგი ლექსი:

მეუმცირესმა ძმათაგან, ვახტანგმან სახელ-დებულად, მკვმენ ოთხ წელ მცხეთა, შრბნისი, სადგურ კამარა გებულად, ტფილისს სიონი ხელ-ახლა შევძერწე ქანდაკებულად. და ჩემთვისცა სახლი სარკისა, შიგ ლხინი მოწონებულად. სტამბა მოვილე ვლახეთით, ვამრავლე წიგნთა მელანი. ძციის რუ ხუნანს წავილე, ვალმითად მოვრწყველანი, ძამაფრის რუ ხომ ტბას შევრთე, შიგ თევზი ჩავსხი ყველანი, და ესე მთა მოვინადირე, ვბოცე ირემი ძველანი. სამართლის წიგნი დავსწერე, მსაჯულს არ უნდა ცილება, მეფეზის ტყაოსნის თარგნობა, სხვა წერილთა... არ ვსტქვა ცილება, და ბოლოს მიმიღო სოფელმან სიმდიდრე მეფეთ-შვილობა.

ნაჩას სოფელს, ნუზლა საუდარზე დაწერილი ლექსი:

ჩვენ ვიყავით ცხრანი ძმანი; ჩარჯონიძე—ჭარხი-ლანი, მს ბაყათარ, დავით-სოხლან, ოთხ სამეფოთ მებრძოლანი. შიდაროს, ჭადაროს, საყურ და ბიორგი მტერთა რისხვით შემხედვარნი. ჩვენნი ძმანი ისაკ, რომანოზ და ბასილ იქმნენ ძრისტეს კარგი ყმანი. ჩვენ ბეჭირავს მიმავალთა-მომავალთა ოთხის კუთხის ვიწრო გზანი, ძასარზედ სიმავრე მაქვს და საბაქო, აქ მიჭირავს ხიდის კარი. საიქიოს მოიმედე, სააქაოს კარგა მდგარი. მკროსა და ვერცხლის მიწა ამდენი მაქვს, ვითა წყალი.

საკვასიონი დავიყარ, ოთხს სამეფოს გაუმკლავდი.
 მართველს ბატონს და მოესტაცე, არ დაფადე
 ჩემი გვარი.
 მამწვლა, ფიცით მილალატა, მან დაიღდა ჩემი ბრალი.
 ბაყათარ წყალსა მიეცა, აღინოცა მსთა ჯარი,
 მინც ესე ლექსი იხალოთ, მცირეთ ბძანეთ შენ-
 ლობანი.

ფიცი თუშთა, სეკსუჭთა და ფშავთა, ყმაზასა ზედა რუსე-
 თის ხელმწიფის ალექსი მისეილის ძისა. ჩქნს-სა წელსა.

დიდო და ყოველის მპყრობელო ბატონო, დიდო
 მეფე და ყოველთ ქრისტიანთ ხელმწიფე ალექს-
 სი მიხეილის შვილო! თვითმპყრობელო! შენის
 ბრძანებითა ჩვენს დედოფალსა და ბატონის შვილსა
 კაცი ებოძა, და ჩვენი ქვეყნის კაცი დაებარებინა,
 რომე ჩვენც ამ დიდს ხელმწიფის ხელთა ვართო, და
 თქვენც ამისი ყმანი შეიქენითო და თქვენც ამას
 დაუკარით თავიო აწე... ხელმწიფე! ჩვენი ხელმწი-
 ფეც თქვენი არის, და ჩვენც თუშეთის და ხელსურე-
 თის და შშაველის ქვეყანათა, სამთავ ქრისტიანთ
 ქვეყანასა პირობა გვიქნია და ზურგი მოგვიბამს ერთ-
 მანეთისათენ და ელჩები გამოგვიგზავნია. ხევის
 ბერი: სოსზამე მაქსიმჩი, ბრიგოლ სოლორჩი
 და პაეღე ივანიჩი, და შენი ყმანი შეექნილ-
 ვართ და თავი დაგვიკრავს, როგორც თქვე-
 ნი ბრძანება იქმნება, ჩვენ ამისი მქმენი ვართ: ჩვენა
 ერთი ლმერთი ვიცით და მეორე ხელმწიფე თიემუ-
 რაზ. ჩვენ მაგარ ალაგას ვართ და არას კაცს შევე-
 პოვებით. ამდენი ხანი არის საქართველოს ყენი
 ებრძვის და ჩვენ არც შემოგვიშვია ჭანის კაცი და
 სადაც მოგვიხელდება, მოგვიკლამს და მისი სარდარი
 გაგვიქცევია და ლაშქარი გაგვიწყვეტნია: აწე, დიდო
 ხელმწიფე, ჩვენი ხელმწიფე ყენმა წაახდინა, და
 ზურგი აღარ სადით გექონდა და მღვთისაგან ველო-
 დებოდით, რომე ერთი შენი ბრძანება და კაცი
 მოგესლიყო: აწე მოგვივიდა შენი ბრძანებაცა და
 ჩვენი დედოფლის კაცისა და თქვენი ბრძანება გაგვითა-
 ვებია, და შენ შემოგვხეურწინებთ, და შენთვის თავი
 დაგვიკრავს, გვიმსახურე და გვალაშქრე, ამ დღეშიოთ
 შენი ყმანი შეექნილვართ.

წ ვ ი რ ი ლ ი

საქართველოს ქათალიგოზ ნიკოლოზის რუსეთის
 პატრიარქის იოაკიმესადმი მიწერილი ჩქნს-სა წელსა.

საქართველოს ქათალიგოზ ნიკოლოზის რუსეთის
 პატრიარქის იოაკიმესადმი მიწერილი ჩქნს-სა წელსა.

მეა, რომლისა მიერ იქმნეს ყოველნი დაბადე-
 ბულნი ხილულნი და უხილავნი, რომელი იპყრობს
 და მართავს, ცათა და ქვეყანასა, ხილულთა და უხი-
 ლავთა, რომელმან დაუღდა ზღვასა წესი, რათა არა
 გადახდეს საზღვარსა თვისსა, რომლისა ბრძანებითა
 შეიძურობან მთანი მალაღნი და საფუძველნი ქვეყანი-
 სანი, რომლისა ბრძანებით შეიძურობან მთანი მალაღ-
 ნი და საფუძველნი ქვეყნისანი, რომლისა ბრძანებით
 ნათობს მზე დღისით და ღამე შეუქმენობს მთვარე,
 რომელსა შიშით და ბრწოლით აქებენ ანგელოზნი
 და მთავარ-ანგელოზნი დიდება, მადლი და თაყვანის
 ცემა მამასა უშობელსა, ძესა მამისაგან მხოლოდ
 შობილსა და სულსა მამისაგან გამოსრულ განგებუ-
 ლებასა მისსა, მის მიერ მწყემსად პირმეტყველთა
 გამორჩეულო, მეთ-ცამეტო მოციქულო, და მესუთე
 მხარებელო, იესო ძრისტეს მიერ, ვითარცა ძმა
 უფლისა იაკობ მის მსგავსად კურთხევის მიმღებელო,
 ბასილის კესარიელისაებრ უმანკოდ მქცეო, იოანე
 მკროპირისაებრ სიმართლის მთქმელო, ბრიგოლი
 ლეთის მეტყველისებრ, ლეთის მიერ საკუთრად გა-
 მორჩეულო, ნიკოლოზ მირონ ქალაქისებრ უბრა-
 ლოთა სიკვილისა დამხსნელო, ძრისტეს რჯულის
 დამამტკიცებელ დამამყარებელო, მონასტერთა და
 ეკლესიათა შემკობით განმაშენებელო, ხატთა და
 ჯვართა ურიცხვთა სურვილით შემამკობელო, გლა-
 ხათა და უპოვართა დიდო სიმდიდრეო, მეორე პაე-
 ლე ქადაგო ქეშმარიტებისაო. შენ სვეტო შეურყვევე-
 ლო სიმტკიცისაო, მსგავსად ნაშობთა უმეტესისა
 მქადაგებელო სინანულისა ყოველთ ქრისტიანთაგან
 საქმებელ-სადიდებელო, შენ დიდისა და ცოტასი
 და თეთრის რუსეთის და ყოველის ჩრდილოეთისა
 მწყემსო, კეთილო, რომელსა მგელნი ბოროტნი
 განრყენიან შენ წმინდაო და პატიოსანო, შენ ნერგო
 ყვაილ გარდაფენილო, შენ წყაროო მადინებელო
 წყლისა ცხოველისაო, შენ სანთელო დაუშრეტელო,
 რომელი ნათობ ერსა დიდსა და ცოტასა, თეთრსა
 რუსეთისასა და ყოველის ჩრდილოეთისასა, შენ რომ-
 მელსა პატივ-გცემენ დიდნი მეფენი, დიდნი ხელმწი-
 ფენი, დიდნი კნიაზნი, ივანე ალექსის შვილი, პეტრე
 ალექსის შვილი და სულა დიდისა და ცოტასი და

თეთრასა აღმოსავლეთის, დასავლეთისა და ჩრდილო-ეთისა, მამით პაპად-მდე თვით მპრობელთ ხელმწიფეთ ტახტსა ქვეყნისა და საბატონოს განმანათლებლო, უფალო, პატრიარქო, ბატონო იოაკიმ, დიდის საქართველოს მაკურთხეველი, მართლისა, ძახეთისა, სამცხისა-საათაბეგოსა მწყემსთ და საქეთ მპრობელი, დედა-ქალაქისა მცხეთისა, რომელსა შინა მკვიდრ არს კვართი უფლისა ჩვენისა იესო ძრისტესი და ხალენი ელიასი, კათოლიკოზი ნიკოლოზ სურვილით და სიყვარულით მოგიკითხამ, შენ კაცო ზეცისაო და ანგელოზო ქვეყანისაო, სადგურო და საფანეო სულისა წმიდისაო. ლეთისაგან შეყვარებულო და მის მიერვე გამოჩეულო: ლოცვა თქვენ მიერი და კურთხევა იყო ჩვენ ზედა და ჩვენ მიერ მოწოდებ ამბორება ურთი-ერთ არს და მარჯვენასა ზედა შემთხვევის ნეტარება მოგიხსენებია: მერმე, ჩვენ ქვეყანა და ჩვენნი ქრისტიანნი და საყდარნი და მონასტერნი დიად—ძალ დამართებულნი შეიქმნენ უსჯულოთა აგარიანთა ხელისაგან და მრავალი უწესური და ავი საქმე მონდომეს საქნელად. ამოდენი ავი საქმე ჩვენის სჯულისა, ვერ დაითმინა და არც ამათ უსჯულოს ბრძანებას დაემოწა და მომართა დიდსა მეფესა, დიდ კნიაზსა თედორე პლექსის შვილსა დიდისა და ცოტას, თეთრის რუსეთის მამით პაპით მპრობელსა, და მისი დიდის იმედითა და ზურგით წამოვიდა ბატონი მეფე არჩილ შახტანგის შვილი იმერეთისა და ძახეთისა, ხელმწიფე თედორე პლექსის შვილს სოფელმან აღარ დააცალა და მეუფემ სასუფეველში მისცვალა. აწე, რადგან იმისივე ბრძანება და იმედი ჰქონდა და დაეზარებინა, მომართა თქვენს დიდს ხელმწიფეთ, დიდს მეფეთ, დიდს კნიაზთ, ივანე პლექსის შვილს, პეტრე პლექსის შვილს და სრულიად დიდისა და ცოტასი და თეთრის რუსეთის მამით-პაპით მპრობელთა: აწე, მოვიდა და მობრძანდა თქვენგან კურთხეულსა და თქვენის მადლით კეთილად დამწყსულს, თქვენის მალალთ ხელმწიფეთ ტახტსა და საბატონოზე და რომელიც თქვენს ანგელოზთ მიმგავსებულს თავს და თქვენს პატიოსნებასა და ღირსებასა ეკადრების პატივით შეწყნარება და ნუგეშის-ცემა გიქნიათ. მაგაზე, ჯერ ლმერთი დაგიმადლებსთ, რომე უსჯულოთაგან ძალ-დამართებული ხელმწიფე არის იმერეთისა და ძახეთისა, მართლმადიდებელი მეფე ბატონი არჩილ შახტანგის შვილი, შემწე ყავე, ვითარცა შემწე ყავე უფალი იაკობს უცხოებასა შინა, შემწე ყავე ვითარცა დამბადებელი

ღვთის ბოლიათსა ზედა, შემწე ყავე, ვითარცა უფალი ჩვენი იესო ძრისტე თავსა მოციქულთასა პეტრეს, რომელი არა დაუტევა ბრალთაგან დანთქმად: სოლომონ ბრძანებს „ბრძენთა ერთი სიტყვა ხმა არსო. აწე, ჩვენ მრავალ სიტყვით ამას გვედრებით და გვხვეწებით, რომელიც სჯობდეს და ძრისტიანობას მოუხდებოდეს, იმისთანა მამა-შვილური საქმე მოუხდინეთ, რომ ეს ჩვენი ქვეყანა და ქრისტიანობა, მონასტერი და საყდარი, ხატი, ჯვარი, უსჯულოთ აგარიანთაგან დასატაცები და წასახდენი არ შეიქმნას; შენს მეუფესა დაამადლე და შენის პატიოსნებისა და ღირსებისა მსგავსი საქმე მოუხდინე, რომ ამისაგან უფრო ჩვენს ქვეყანას უსჯულომ ძალი და ავი საქმე არ გვიყოს და სჯული არ დაგვიკნინონ: თავად ვე მართლ-მადიდებელი მეფე, ბატონი არჩილ შახტანგის შვილი, თქვენის მადლის მონდობილი და თქვენი სულიერი შვილი არის და მერმე მართლ-მორწმუნე და მართლ-მადიდებელი მეფე ბატონი ბიორგი შახტანგის შვილი, ბატონი მართლისა, ბატონი სამცხე-საათაბეგოსა, ბატონი ლორესა და სომხეთისა: თქვენ იცით და თქვენმა დიდმა პატიოსანმა თავმა, რასაც მაგასა და ამანედ და მაგის ქვეყნებსა და ამას ქვეყნებს ქრისტიანობას სჯულს ზურგსა და იმედს მისცემ და ამისგან უფრო ამთონი ქრისტიანის გაურჯულებასა და დაკარგვას მოარჩენთ და დაინხნით: სხვას ჩვენს სიტყვას არქიმანდრიტს, პაპა ლავრენტი მოგახსენებს, მეუფეო: ადამს აქეთ, შვიდი ათას ოთხ-მოც და თუთხმეტსა, თთვესა ივლისს იე. კათოლიკოზი ნიკოლოზ.

ო ქ რ ი ს გ უ ლ ი .

(მოთხრობა რუსულიდან).

(გაგზქელება *).

IV.

შამოძიება ჩემი საქმისა, რადგან დიდი დანაშაულობა მბრალდებოდა, მინდობილ იქმნა თვით არქიელისადმი. ჩემი სიკვდილის ღღემდის არ დავი-

*) ის. „მწყემსი“ № 29.

ვიწყებ, რომ ღმერთს არ შევევედრო იმ მართლ და გონიერ კაცის სულისათვის. მიუღლომელად განაჩინა ჩემი საქმე და დააწერა: „განუცხადეთ მღვდელს დენისს, რომ მას ნიადაგ უნდა ახსოვდეს შრისტეს მცნებანი, რომელიც მისცა თვის მოწოდებებს საქადაგებლად წასვლის დროს: „იყავით გონიერი, როგორც გველნი და უმანკონი, როგორც მტრედნი. მებატონე ერმოეს კი გამოუცხადეთ, რომ მამა მღვდლის დენისის მოქმედებაში და ქადაგებაშიდაც, როგორც სჩანს გამოძიებისაგან, არაფერი მართებლობის საღალატო არ მოიძებნება-რა.“

ოთხი თვე გაგრძელდა ჩემი საქმე; ამ დროს განმავლობაში მე სულით ვიტანჯებოდი. ბევრს, ძლიერ ბევრს ლაპარაკობდნენ ჩემზედ, რით და როგორ არ მაშინებდნენ: მონასტერში გაგზავნიანო, ციხეში ჩაგსვამენო, ან და მღვდლობას მაინც ჩამოგართმევენო!... მე ვიტანჯოდი ლოდინით და უდანაშაულობის გრძობით, ცოლი კი სულ ტირიდა და მაყვედრიდა იმ ქადაგების წარმოთქმას; ამას გარდა კიდევ უფრო ის მაწუხებდა, რომ არც პეტრი მქონდა საქმელი და არც შემოსავალი იყო მრევლიდგან. მაგიდა ამ ნაირად ერთი ზამთარი ჩემი საშინაურის დროისა. ღაღა გაზაფხული, უნდა დავეთესო ყანები, ვიშოვნო სადმე სათესლე და დავხნა მიწები. მაგრამ ღმერთი დიდი მოწყალეა, ქვეყანაზე კეთილი კაცებიც ბევრი მოიპოვება. ვიშოვნე სათესლე ამ ხალხისაგან და კიდევაც დამიხნეს და დამითესეს მინდვრები. შრომაში დრო ძლიერ ჩქარა მიზობდა. ამ დროს ცნობაც მივიღე ჩემი საქმის გათავებაზედ არქიელის ზედ წარწერით; მე ცოტა გაემხიარულდი.

შუა შაფხულში პეტრე-პავლობის შემდეგ უცებ მივიღე ადგილობრივ ბლაღოჩინისაგან ცნობა, რომლითაც მაცნობებდა, რომ მღვდელ-მთავარი მობრძანდება ჩვენს მხარეში და მ ივლისს დილით ჩემს სოფელში უნდა მობრძანდეს და წირვა მოისმინოს. მივიღე თუ არა ცნობა მღვდელ-მთავრის მოსვლაზე, დაუწყეთ ეკლესიის წმენდა, თანჯრებს და იატაკს ხეხვა და წმენდა, როგორც საზოგადოდ მიღებულია მღვდელთ-მთავრის მობრძანების დროს. არ შემიძლია ვსთქვა, რომ უშიშრათ მოველოდი ყოვლად-სამღვდელოს მობრძანებას მეთქი; მართალი უნდა ვსთქვა, გული ცოტა არ იყოს მიცემდა, მაგრამ მე უმეტესად მაწუხებდა და მტანჯავდა არამც თუ საშინაურში შეცდომის პონა მღვდელთ-მთავრისაგან, არამედ ჩემი

ვარდა ყოველთვის, რომ მღვდლების ოჯახები წმინდათ და რიგიანათ ყოფილიყენენ მოწყობილნი, რისთვისაც რგი ყოველთვის რევიზიის დროს თვითელი მღვდელის ოჯახს ათვლიერებდა. მს მღვდლებმა კარგათ იცოდნენ, და როდესაც შეიტყობდნენ ყოვლად სამღვდელოს მობრძანებას, იმწამსვე აფრენდნენ ბიჭებს მებატონეებთან და მათის ოჯახისავეყვულებით მოაწყობდნენ თავ-თავიანთ ღარიბ ოჯახს და ისე შეეგებებოდნენ მღვდელ-მთავარს.

მე, რადგან ერთჯერვე მებატონესთან უსიამოვნება მომიხდა, არ შემეძლო შემდეგში რამე მეთხოვა მისთვის და ამ მიზეზით ჩემთვის საიდუმლოთ ვსწუხდი, და ცოლი კი ნიადაგ მაყვედრიდა, რომ ვერ შევევუე აქაურ მებატონეებს. ძლიერ ვსწუხდი, მაგრამ ყველაფერი ავიტანე და ყოვლად სამღვდელოს მობრძანებასაც მოვესწარი. ჟოვლად სამღვდელოს მობრძანების წინა დღეებში მთელი ჩემი სოფელი გაივსო სხვა-დასხვა სოფლებიდან მოსული ხალხით, რომელიც მოვიდა ყოვლად სამღვდელოს მობრძანების საყურებლად; ამის გამო ჩემ სოფლს რაღაც სადღესასწაულო ფერი დაედეა. მებატონეს ეზოში ერთი ფაკი-ფუტი იყო. მტყობოდა, რომ იქაც ემზადებოდნენ ყოვლად სამღვდელოს მისაღებად. მე მთელი ღამე არ დამძინებია და როგორც ამოვიდა დილის ცისკარი წვედი ეკლესიაში. მთხ საათზედ დავიწყე ცისკარი, და შეიდ საათზედ კიდევაც მოვიდა მღვდელმთავრის კრებული: მაგლობელნი, მთავარ დიაკონნი და სხვანი. ჩვენ მღვდელ-მთავარს მოსწონდა მედიდურობა. ის მარტო თავის დღეში არ წაბრძანდებოდა ებარქიაში, ყოველთვის გარემოცული იყო აუარებელი კრებულით. მხლანდელ დროში ეპისკოპოსებს კიდევაც აყვედრიან ბევრი კრებულის წაყვანისათვის, მაგრამ უწინდელ დროში ამას სრულიად სხვა ნაირად უყურებდნენ და მეც სულ სხვა აზრისა ვარ. მერვე საათის ნახევარზედ მე უბრძანე წირვისათვის დარეკა. შევასრულე პირველი ნაწილი წირვისა და რვა საათზედ მოადგა ეკლესიას ექვსი ცხენით კარეტა, რომლიდგანაც გადმობრძანდა ყოვლად სამღვდელო და წამობრძანდა ეკლესიისკენ. მე აიხშმის წყლით და ჯვრით ხელში შევეგებე ეკლესიის კარებში. შემდეგ ჩემმა ცოლმა მიამბო, რომ იმ დროს ისე გავეთერებულეყავ, როგორც ქალადი, მაგრამ მღვდელ-მსახურება ყველაფერი რიგიანად შევასრულე. როდესაც წმ. ზიარების მიღებადის მივედი ყოვლად-სამღვდე-

კურთხევა და მითხრა: „მასურებ კარგათ, ნათლათ და კეთილ სახიერათ, თუ შეგიძლია ქადაგებაც სთქვი დღეს...“.

ქადაგების სათქმელად მე სრულიად არ ვიყავ მომზადებული. მე ჰკუთნიდაც არ მომსვლია, რომ ყოვლად სამღვდლო მე მიბრძანებდა იმ დღეს ქადაგების წარმოთქმას. მართის მხრით ყოვლად სამღვდლოს კლებით განარებულმა და მეორეს მხრით საქადაგებლათ მოუმზადებლმა წმ. საიდუმლო ზიარების მალეების შემდეგ შევსთხოვე ღმერთს დახმარება ამა საქმეში. მეუფეო და ყოვლად წმიდაო მღვთის მშობელო, მომანიჭე მე ნიჭიერება და შემდეგ საგალობელისა: „იყავნ სახელი შეულისა კურთხეულ ამიერ და უკუნისამდე,“ გამოვედი ამბიონზედ ქადაგების წარმოსათქმელათ. მამოვდივარ და ვხედავ იმდენ ხალხს, რომ ჩემს ეკლესიაში იმოდენი ხალხი არას ოდეს არ ყოფილა: ჩვენებურები, მეზობელ სოფლებიდან მოსულნი მებატონეები და ყოვლად სამღვდლოს კრებული ყველა ესნი ჩემს თვალების წინ დვანან და საკურთხეველში ჩემგან ხუთ ნაბიჯზედ თვითონ მღვდელმთავარია....

„მართლ-მადიდებელნი, ღვთის მოყვარენო და მეუფისაგან დაკუთნო ჭრისტიანენო, დავიწყე ასე ჩემი ქადაგება, — ამ წყნარ ტაძარს თავის აშენების დღიდან დღემდისინ არ უნახავს აქ იმოდენა მღვთისმლოცველნი, რამდენსაც ეხლა ხედავს. თქვენ ყველანი ძმანო, ჩემდა სასიხარულოთ, დღეს შეიკრიბენით ამა ტაძარში სანახავათ ახლად მობრძანებულის ჩვენის მეუფისა. ამნაირ თქვენს მოქმედებაში სჩანს, რომ დიდს პატივს სცემთ ყოვლად-სამღვდლოს, მაგრამ ძმანო, თქვენ მარტო ყოვლად-სამღვდლოს კი არ უნდა უცქიროთ, არამედ უნდა გამოითხოვოთ მისგან ლოცვა კურთხევა, რომელიც მათის შემწეობით გვევლინება შეულისა ჩვენისა ღვთისაგან. ყოვლად-სამღვდლოს ლოცვა კურთხევა არამცთუ მარტო დაკავატიცებს ჩვენს სარწმუნოებაზედ, არამედ გადმოგვივლენს ჩვენ მღვთის მადლს და მოწყალეებას მოგვანიჭებს, ბედნიერებას ცხოვრებაში და შეგვაკავებს ჩვენის ცოდვებისა და უსჯულოებისაგან.“ აი ყველაფერი რაც იმ დღეს მოვიგონე უცებ სათქმელათ. ლაებრუნდი საკურთხეველში და ვხედავ, რომ ყოვლად-სამღვდლოს პირისახეზედ სრულად სიამოვნება ემჩნევა ჩემას მოუმზადებელი ქადაგების წარმოთქმით. შემდეგ თვითონ ყოვლად სამღვდლომ აილო კვერთხი, გამოვიდა ამბიონზედ, გადასახა ჯვარი იქ მდგომ ხალხს და წარმოა-

თქვა: „მოვიწოდებ რა თქვენთვის ღვთის კურთხევას, ვევედრები ძმანო, ჩემნო, რომ იყენთ ეკლესიის და მის მსახურის პატივისმცემელნი, მებატონეებთან მართალნი, ერთმანეთს შორის მოყვარულნი, შრომის მოყვარენი და პატიოსანი და ღმერთი, რომელსაც სიმშვიდე და წესიერება უყვარს, თქვენთანა იქნების.“ მკალობლებმა იგალობეს საგალობელნი და ხალხიც მოვიდა ევისკაპოსთან ლოცვა კურთხევის მისაღებათ. დაათვარიელა ეკლესია, ეკლესიის საბუთები ყოვლად სამღვდლომ და შემდეგ ინება ჩემი ოჯახის ნახვაც, სადაც ნახა ჩემი სიღარიბე და ხუთი თუმანი თავის ჯიბიდან მაჩუქა ოჯახში რიგიან მოსაწყობად. ჩემი სახლიდან ყოვლად-სამღვდლო წაბრძანდა მებატონის სახლში, სადაც მისთვის მზადდებოდა მშვენიერი სადილი. სადილის შემდეგ ყოვლად-სამღვდლო ნახევარ საათზედ მეტი ელაპარაკებოდა მრწამსს. რაზედ ელაპარაკებოდა მრწამსს ყოვლად-სამღვდლო, მართალი უნდა გითხრათ, არ ვიცი, მაგრამ შემდეგ იმის წაბრძანებისა, როდესაც მებატონემ დამიბარა და მომელაპარაკა, შევამჩნიე, რომ სრულიად სხვა კილოთი მებაასებოდა, იგი იყო ეხლა ჩემი მოწყალე და პატრონი. მაშინ გავიგე, რომ ეკლესიის მწყემსს მმართვებს, რომ ყოველთვის იყოს კრძალვით; მღვდელმთავარმა, როდესაც ის ჩემი სოფლიდან წაბრძანდა, მითხრა: „გახსოვდეს, რომ ეკლესიის მწყემსისათვის არ კმარა, რომ მარტო მდიდრულათ იყოს დასაჩუქრებული ჰკუთით, არამედ საჭიროა უწინარეს ყოვლისა, რომ მას ჰქონდეს ოქროს გული.“ ამ სიტყვების დავიწყება მე ჩემს დღეში არ შემეძლია, რადგან იგი ნამდვილი ჰეშმარიტება!....

თქოფილე ხუსკიავაძე.

უკანასკნელი დღეების ზოგიერთი საინტერესო

ტელეგრაფები.

1 ნომებერს.

კოსტანტინოპოლი. დანიის გარდაცვალება არ დასთანხმდა, რომ უჩინებმა ვალდებულმა მიიღოს მთავრობა ბოლშევიკისა.

335ა. უკეთუ დიდნი სახელმწიფონი არ წარმოადგინენ თავიანთს კანდიდატს ბოლგარიის ტანტის დასაჭერად, დიდი საერო კრება, უთუოდ, სელ-ახლად საკრებნოს დაუმტკიცებს მინდობილობას, კარაკულაჲს-გი გამოარცხავს რეგენტობიად.

ბირნოვო. კრებამ თანხმობა გამოსთქვა კარაკულაჲსის სამსახურიდამ გამოსვლასჲ და თან საუკედური გამოუცხადა კარაკულაჲს იმის გამო, რომ წინად ბატენბერგს უღალატე და ესლა ბოლგარიას ჭვალატობო. კარაკულაჲსის ადგილას იგოვი ჩადგა.

პეშტი. ვენგრიის დელეგატების გამისიას კალენკიმ სსვათა შორის უთხრა: ავსტრი-ვენგრია იმასა ცდილობს, რომ ის დამოუკიდებლობა, რომელიც ევროპამ მიანიჭა ბოლგარიასა, არ დაირღვეს, რადგან ეს პირობის წინააღმდეგნი იქნებაო. ავსტრია არა ჭიფიჭობს სახლის ქვეყნების შექმნას და არც იმას ეჭიდება, რაც შეგნულ პირობებს არღვევს. თუ ბოლგარიის საქმე მშვიდობიანად გათავდა, უნდა ვეცადნეთ, რომ ეს საქმე ამ გზიადამ აღარ გადავიდეს. ევროპას რჩიადე დღეში შეუძლიან სუთი მალიონი ჯარი გამოიყვანოს. ის, ვინც ამოდენა ჯარის დამკრის საბუთს მისცემს ევროპას, დიდს ზსუნის გებაში იქნება. ბოლგარების სურვილი, რომდენადც ვი შესაძლოა, უნდა შეწყნარებულ იქმნას. ბოლგარიისა და აღმოსავლეთ რუმელების შეერთება ავსტრიის ინტერესებს არ ეწინააღმდეგება. ჩვენ მსოფლიდ იმას უნდა ვეცადნეთ, ისეთი ამბავი არა მოხდეს-რა, რომ ბოლგარიის საქმე მთელ ევროპიას საქმედ გარდაქცავს. ეს მოხდება მაშინ, თუ, მაგალითად, რუსეთის წარმომადგენელი მთელის ბოლგარიის გამგეობას ხელთ იგდება, ან თუ სახანაო ადგილებს დაიჭრის და ან ვიდევ მთელს ბოლგარიასა. ვგონებთ, რომ საქმე მშვიდობიანათ გათავდება: ჩვენ ყველასა გვსურს მშვიდობიანობა, ხოლო არა-ყოველს შემთხვევაში-გი. რუსეთისა და ბოლგარიის შორის განწყობილება ისეა გამწვავებული, რომ საჭიროა რეგორმე დავაცხროთ და უფრო რადიკალადე შესაწყნარებელი და მტკიცე ურთი ერთობა დავამყაროთ. გრავ ანდრასიმ სთქვა მთელის ვენგრიის დელეგაციის სახელით, რომ ვენგრიაში, ვისაც ვი ცოტადუნად ესმის პოლიტიკა, ყველა იმ აზრისაა, რომ იმისა სასურველი არ არისო.

6 ნომბერს

შურაშვილი. ბოლგარიის რეგენტებმა დღეს რუსეთში გზად გაიარეს და სოფიას წავიდნენ. როგორც, ეტყობა, რეგენტებმა გადაწყვიტეს, რომ შესტვალონ საქმეთა საერთო მდგომარეობა. ამის მიზეზი, ერთის მხრით, უცხო გაგეინაა; ხოლო უმთავრესად-გი უფროის უნდა იყოს, რომ რეგენტები ჭკმნობენ, რა საფრთხეა მდგომარეობაში არიან ჩავარდნილი.

8 ნომბერს.

შურაშვილი. ყველა კონსულები რუსეთისა მიდინ ბოლგარიის და რუმელიადამ. რუსეთის სამხედრო გემები მზად არიან კონსულებისთვის. ამ გემებშივე ჩასხვვენ რუსეთის ყველა ქვეშევრდომთ, რომელნიც სამშობლოში დაბრუნებას მოისურვებენ.

დღეშით ატეობინებენ გაზ. „Новости“-ს, რომ უტკველია სამეგრელოს თავადს ნიკოლოზს ამოიჩხვენ მთავრადო. მით უფრო შესაძლებელია ესა, რომ პრინც ვალდემარს უარი განუცხადებია მთავრად უაფინაზედ. ბერლინის გაზეთები სწერენ, რომ რუსეთის ელჩმა ვენაში უკვე გამოაცხადა აფიცრად ურად გრავ კალენკის ამბავი და გრავს კალენკიამც იმპერატორს თქმნა-იოსებს აცნობაო. ამ ერთის გვირის წინად, როგორც ჩვენს მკითხველებსაც მოესსენებათ, გერმანიამ და ავსტრიამ ჭკითხეს რუსეთსა: ვინა გსურს გამოაცხადო ბოლგარიის სამთავრო ტანტის კანდიდატთა და აი ესლა რუსეთის თავის ელჩის პირით ვენაში თავადი მეგრელიისა ნიკოლოზი დასასულიაო.

შ ი ნ ა ა რ ს ი: წესდებანი, რომელნიც საზღვრავენ ქართლის ეპარქიის სამღვდლოების კრების მოქმედებათა სვეკანს.—არა თფიცრადური ნაწილი: საეკლეზიასტული და სასაღმრთლო სკოლების მდგომარეობა დასავლეთ საქართველოში წინეთ და ესლა.—შორისის მარცხიადამ.—სენავის მარცხიადამ.—წერილი რედაქტორთან.—საისტორიო მასალა.—ოქროს გული გაგრძელება.—და ტელეგრაფები

რედაქტორი და გამომცემელი მღვ. დ. დამბაშიძე. *Доз. цензурою Кутаись, 9 Ноября, 1886 г.*

მსწრაფლ-მბეჭდავი მღვ. დ. დამბაშიძის ჯ. ი. ხელმისა.